

<http://doi.org/10.31861/pytlit2022.105.111>

УДК 82-31.09:378.4

**„УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ РОМАН”
(CAMPUS NOVEL / UNIVERSITY FICTION):
ГЕНЕЗА ТА АКТУАЛЬНІ ПАРАМЕТРИ ЖАНРУ**

Катерина Федорівна Калинич

orcid.org/0000-0002-8263-6322

k.kalynych@chnu.edu.ua

Аспірантка

*Кафедра зарубіжної літератури та теорії літератури
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Вул. Коцюбинського, 2, 58002, м. Чернівці, Україна*

Анотація: Теоретичну парадигму жанр в аспекті генези розглянуто на прикладі жанрового різновиду роману, який сьогодні ідентифікується під назвою „університетський роман” (campus novel, university fiction). Виокремлено матричні жанротворчі ознаки університетського роману: проблематика, специфіка сюжетики та персоносфери, часопростір, іронічний наратив, ідіостиль автора. Внутрішні видові формації жанру campus novel визначаються конкретною проблематикою та жанровою специфікою сюжетної організації – молодіжне середовище, професорсько-викладацький компонент персоносфери, а також детективний, фантастичний та ін. характер інтриги. Під впливом стилістичної практики конкретного напрямку (приміром, реалізм або постмодернізм) університетський роман демонструє так звану жанрову метаморфність. Простежено генезу жанру в контексті його формо-змістової національної специфіки. На прикладі сучасних campus novel Ф. Рота „Людське клеймо”, З. Сміт „Про красу”, Ж. Альдекоа „Загадка”, А. Орехудо „Момент відпочинку”, В. Шостака „Сто днів без сонця”, В. Калити „Архаровці”, Галини Бабич „Тюті” та „Професор Шумейко”, Д. Березіної „Факультет” висновується, що саме фабула генерує і зберігає жанровий потенціал університетського роману. Вказано на перспективи функціонування

цього жанру, появу його нових фантастичних і детективних сюжетних версій, похідних від тотального впливу новітніх технологій на соціум (виникнення нових хвороб і адаптація до них, загроза екологічних катастроф тощо). Увагу акцентовано на виразній культурологічній трансгресії тематичного поліваріантного жанрового ядра campus novel у такі сучасні види мистецтва, як манга, комікс, кінофільм. З огляду на концепцію жанрологічної спіралі Н. Копистянської зроблено висновок щодо генетичної еволюції campus novel. Термінологічно конкретизувавшись як самостійний жанр у добу постмодернізму, цей жанр вирізняється авторським ідіостилем і порушує суспільно-політичні проблеми певної країни, не втрачаючи усталених ознак роману. Прогнозовано безпосередній вплив метамодернізму на університетський роман, що буде генерувати його деформацію та новий культурологічний формат, виходячи з жанротворчого потенціалу теми.

Ключові слова: жанр; жанрова матриця; жанровий метаморфізм; університетський роман; campus novel; манга; комікс.

Теоретична парадигма „жанр” породжує безліч дискусій, однак точного висновку в літературознавстві досі не прозвучало. Звісно, до цього поняття здавна звертався чималий ряд дослідників. Жанрову мінливість, її еволюцію в нові форми акцентували ще такі представники формальної школи, як Ю. Тинянов, В. Шкловський, В. Жирмунський (Тинянов 1977: с. 22; Жирмунский 1977: с. 97; Шкловский 1983: с. 227).

Справедливо стверджується на сьогодні, що жанр, синтезуючи в собі зміст і форму відповідного твору, виступає історично сформованим типом художнього тексту (Галич, Назарець і Васильєв 2005: с. 251). Уточнюється про „успадковану сукупність закріплених за певною художньою формою визначених тем і мотивів, що історично склалися, засвідчена традицією, яка характеризується впізнаваністю почуттів і думок” (Бовсунівська 2009: с. 8). Зараховуючи жанр до тематичного, технічно усталеного типу художньої творчості, вбачають його специфіку у своєрідності зображення, тобто у стилі (Ковалів 2007: с. 364). Утверджується погляд, відповідно до якого жанр постає „видом змістовної форми, яка зумовлює цілісність літературного твору” (Іванюк 2001: с. 7). Жанрова парадигма контамінує в собі історично сформовані

формово-видові зв'язки, які безпосередньо впливають на тематику тексту, постаючи домінантним критерієм жанротворення.

Генеруючись у діахронічному векторі, жанр передбачає наявність власного усталеного канону (Волков та ін.: 2001: с. 202). Потрапляючи у певний епістемологічний ареал, жанр задля культурологічної відповідності часу виявляє здатність зазнавати певної метаморфності (Червінська 2015b: с. 252). Наочно це явище демонструє еволюція такої епічної жанрової форми, як роман, канонічні зразки якої вдаються подекуди до своєрідного синтезу з протирічч (приміром, меніпсія, метажанр). Промовистим прикладом жанрових трансформацій слугує доба постмодернізму, яка, на думку Т. Бовсунівської, „ознаменувалась повним неприйняттям усталених жанрових систем” (Бовсунівська 2009: с. 7). Виокремлюючи роман як провідний жанр ХХ ст., письменники-постмодерністи, фіксуючи у ньому „багатошаровий культурний код” (Сабадаш 2016: с. 68), звертаються до ідеї синтезу різних жанрових форм: роман-джаз, роман-симфонія, роман-мелодрама тощо. У цьому форматі з'являється й термін „університетський роман” (Campus novel, або University Fiction та ін.) (див.: Womack 2005).

Зберігаючи канонічні ознаки епічного жанрового різновиду „роман” (великий обсяг, складна будова, динаміка розвитку стосунків між персонажами, кілька сюжетних ліній, наратив, описи, авторські відступи тощо (Гром'як, Ковалів і Теремко 2007: с. 592), campus novel водночас продукує власну жанрову матрицю з рядом специфічних жанротворчих ознак. Передусім тут постає своєрідний *топос* – університетське середовище з обмеженою академічною територією як головне місце дії. Зображується *професійне та особисте життя викладачів/ студентів*. *Оповідь* зазвичай ведеться від особи вже досвідченого університетського викладача або студента. Специфічний *хронотоп*, що визначає часопросторові параметри сюжету (орієнтація на університетський час і простір – семестри, канікули, проведення практичних і лекційних занять, гуртожицький побут, локальний університетський простір тощо). Вся *проблематика* постає крізь мотиви становлення індивідуальності протагоніста під тиском навчального закладу, вона може бути відкритою полемікою з навчальними концепціями відповідного

часу, а також репрезентувати політичні, історичні, економічні, культурні вади суспільства, гендерну та релігійну дискримінації в контексті університетського життя. Специфічним видається також *ідіостиль*: авторами campus novel, як правило, виступають вишівські викладачі-філологи, що у свою чергу безпосередньо відбивається на авторському письмі (закономірні алюзії, наявність інтертекстуальних та інтермедіальних компонентів). І, нарешті, як наслідок вищезазначеного, постає цілеспрямований *іронічний наратив* (викриття недоліків вишу та викладацького складу через гумор і сатиру) (Skubaczewska-Pniewska 2015: с. 148; Felsberger 2006: с. 8–9; Mateo Sanchez 2014: с. 29; Campbell 2022: с. 15; Gruszewska-Blaim 2014: с. 38).

Зрештою, наприкінці ХХ ст. університетський роман майже втрачає свою гумористичну гостроту, зміщуючи акценти з політичної сатири, постмодерністської іронії та комедії звичаїв на конфлікти персонажів з колегами та студентами, внутрішню кризу героїв, поступово перетворюючись, як вважає Е. Ахмедова, на драматичний / трагічний жанр (Ахмедова 2016) (зокрема, роман Дж. Вільямса „Стоунер” (1965 р.)). У цілому університетський роман відповідає матриці епічного жанру сатиричного формату (подекуди трагічного за пафосом).

Беручи до уваги, що жанр як теоретична парадигма визначається не лише відповідно до своєї матричної форми (приміром, роман-епіпея), але й змістовно, на пильнішу увагу заслуговує внутрішня генеалогія університетського роману (campus novel), який продукує власні змістові видові формації, виразно стратифікуючись за тематикою:

1. *Молодіжний* університетський роман зображує дорослішання студентів, які почали університетське навчання. Сюжет формується на типовому досвіді „злетів і падінь” персонажа, парадоксальним завершенням чого стає успіх в академічній кар’єрі (наприклад, І. Во „Повернення до Брайдсхеда” (1944 р.), І. Нечуй-Левицький „Хмари” (1874 р.) тощо).

Жанр у діахронічному зрізі окреслює психологічне та моральне формування характеру протагоніста-студента – від дитинства до дорослішання (Дж. Вільямс „Стоунер”, Стендаль „Червоне і чорне” (1830 р.)) (див.: Stević 2017). Німецькими

філологами університетський роман (*Bildungsroman*) інтерпретується як роман-виховання.

2. *Професорський / викладацький* сюжет змальовує події викладацького середовища, розкриває (часто в іронічному контексті) гострі проблеми вишівського побуту та психологію взаєностосунків (К. Еміс „Щасливчик Джим” (1954 р.)).

3. Тематику університетського роману може визначати й окремих фаховий напрям. Наприклад, у так званому *філологічному* романі сюжетна канва охоплює професійну діяльність викладача-філолога, який і виступає протагоністом тексту (А. Баєтт „Володіти” (1990 р.)). Вважається, що у сучасній постмодерністській літературі такий різновид університетської прози оригінально синтезується у вигляді змістовної конструкції вигадки з літературною теорією (Skubaczewska-Pniewska 2015: с. 322; Бербенець 2014: с. 71).

4. Звичайно, університетський роман може відображати життя вишу в *реалістичному* ключі: розкриваючи події на тлі злободенних питань сучасності, але фокусуючись на внутрішній ієрархії вищого навчального закладу та специфіці його інтелектуального спрямування. В цьому разі „типові герої у типових обставинах” відтворюють вишівську дійсність як таку (З. Сміт „Про красу” (2005 р.)).

5. Університетський роман здатний перебирати на себе специфічні ознаки інших романних форм – таких, як любовний, авантюрний або *детектив*. В останньому випадку сюжет не лише фокусується на особливостях академічного життя, а й відтворює закладене у фабулу розслідування певного злочину та викриття злочинця (У. Еко „Ім'я троянди” (1980 р.); Д. Тартт „Таємна історія” (1992 р.)).

Як відомо, показовою ознакою жанрової парадигми є її впізнаваність – так зване „наперед-знання” (Gelder 2004: с. 2). За твердженням С. Філоненко, воно „задає «логіку» і «практику» процесу виробництва популярної белетристики” (Філоненко 2010: с. 84). Так, детектив, сполучаючи в собі жорстку необхідну для популярного жанру шестиелементну структуру (1) сюжет, історія, структура; 2) обстановка; 3) персонажі; 4) точка зору; 5) художня оповідь; 6) тема і предмет (Milhorn 2006: с. 4)), пропонує власний

жанровий канон для масової літератури з відповідною специфічною композицією, специфічними персонажами, логікою розплутування сюжетних перипетій. Жанровий формат детективно-університетського роману найбільш привабливий серед прихильників масової літератури.

6. Підкреслимо, що університетський роман цілеспрямовано реагує на рецептивні привілеї читацького середовища. Так, за часів високої популярності наукової фантастики виникає й *фантастичний* університетський роман, у якому вишівське життя вимальовується у певному фантастичному часопросторі, з участю фантастичних персонажів та певною дозою містичного (Дж. Барт „Козеня Джайлс” (1966 р.)).

У цілому правомірно констатувати, що саме тематично зумовлена фабула як креативна умова художнього твору, змальовуючи вишівське середовище, динамічних персонажів та їхні вчинки, генерує чіткий жанровий формат університетського роману.

Натомість контамінація різнорідних сюжетних версій у фабулі, зокрема і *campus novel*, породжує так звану жанрову метаморфність. Наприклад, жанрові варіювання роману відбуваються внаслідок своєрідної реакції на кожний черговий новий етап, а отже, запобігти відмиранню відповідного жанру допомагає його адаптивна реконструкція (Aktürk 2019: с. 11). У цьому контексті письменники часто звертаються саме до формово-змістових концептів тексту, намагаючись бачити й осмислювати звичні речі під іншим кутом. Сучасні митці у своїх жанрових експериментах виокремлюють саме форму – не випадково акцентується, що

теперішні жанрові експерименти, зафіксовані в річищі сучасної генології, дуже складно досягнути цілісно на тлі повсякденного експериментування митців із формою. Якщо вдуматися, то ми змушені навіть говорити про своєрідну „дефетишизацію” жанрові форми в уявленні тих, хто сьогодні робить мистецтво (Червінська 2015а: с. 147).

Звідси постає, що жанрову еkleктизацію „припустимо розглядати й у вимірах композиційної кратності елементів фабульної матриці” (Червінська 2015а: с. 152).

Формування нових жанрових форм не означає остаточного „відмирання” старих. За твердженням Ц. Тодорова, „новий жанр завжди є трансформацією одного чи кількох старих жанрів: через інверсію, переміщення, комбінування” (Тодоров 2006: с. 27). Саме взаємозв’язок між чужим-новим, їхнє взаємокомбінування породжує своєрідний жанровий діалог (спостереження Т. Бовсунівської). Т. Бовсунівська виділяє чотири фази такої взаємодії: „1) діалог старої канонічної його форми з новоутвореними, 2) діалог з іншими жанрами, 3) діалог з читачем та автором, 4) діалог із позалітературними об’єктами жанрового формуваннями” (Бовсунівська 2009: с. 488). Зокрема, в університетському романі в цьому річищі цікавим видається діалог спілкування реципієнта й автора.

Стикаючись із жанром *campus novel*, читач, виходячи з власного досвіду, відповідно налаштовується на прочитання запропонованого сюжету, пов’язаного зі знайомим вишівським середовищем. Однак унаслідок жанрового варіювання (приміром, фантастичний або детективний університетські романи чи, навпаки, філософська або психологічна проза з наявними ознаками *campus novel*) відбувається певна деструкція горизонту очікування. Внаслідок цього реципієнт має змогу сам „генерувати значення тексту” (Iser 1970: с. 5) завдяки своєрідному „спілкуванню” з автором через фабульні концепції твору, ідеї, персоносферу, проблематику та ін.

Гене́за жанру університетського роману недостатньо висвітлена літературознавством. Виокремлювати твори, тематично пов’язані з вишом, почали ще після публікації англійського літературного критика Джорджа Сейнтсбері „Романи про університетське життя” (1898), де вперше артикулюється тематичний формат наративу (Бандровська 1999: с. 3). Пройшовши досить тривалий шлях свого становлення, як загальноновизнаний термін він спершу починає функціонувати в Америці в 50-х роках ХХ ст. (див.: Lodge 2008). Цю жанрову форму, завперш, пов’язують із романом „Наставники” (1951) Чарльза Персі Сноу (1905–1980), а також із романом „Академічні кущі” (1952) Мері Маккарті (1912–1989) та полемічним відгуком на останній – твором

Рендалла Джаррелла (1914–1965) „Картини університетського життя” (1954) (Anderson and Thelin 2009).

Оминаючи англійські та американські дискусії щодо першості у формуванні жанру університетського роману, наголосимо, що витoki campus novel епістемологічно і здавна простежуються в кожній культурі, вирізняючись характерною своєрідністю. Широковідомим та виразним прикладом може бути платонівський „Бенкет” (385–380 рр. до н. е.), де ми бачимо цікаву форму інтелектуального спілкування наставника (Сократа) з присутньою молоддю. Так, відносно стародавньої Греції – тут є також приклад аристофанівської комедії „Хмари” (424 р. до н. е.), де у традиційному для того часу форматі комедії наявні такі жанрові специфічні ознаки університетського роману, як фабула про конфлікт між батьком та відправленим до навчання сином, наслідки філософської науки та іронія.

Жанр університетського роману на рівні фабульної специфіки сягає своїх коренів у часи Середньовіччя, будучи логічно пов’язаним із виникненням перших університетів і життям бродячих студентів. Фабула промальовувалася в поширеній на той час ліричній формі – вагантські пісні, що зафіксовано у „Кембриджському рукописі” та „Carmina Burana” (див.: *Carmina* 1979). Ця лірика відтворює не лише веселощі та юнацьке розбишацтво, як, приміром, у „Канікулярній пісні”, яка закликає до святкування та втіхи:

Нумо веселімося
днем свободи тішмося –
голосами юними
і дзвінками струнами!
Радістю сповняймося,
в танцях повправляймося...
(перекл. М. Борецького) (*Поезія* 2007 : с. 49).

У вагантських піснях ідеться разом із тим про труднощі тогочасного спудейського життя. Тема негараздів у ліриці вагантів зустрічається традиційно, наприклад у вірші „Бідний студент”:

Я до всіх премудростей
прагнув причаститись,
от лиш злидні капосні
не дали довчитись.

Одяг весь полатаний
на мені, недужім,
і в морозну днину я
аж тремчу від стужі.
(перекл. М. Борецького) (*Поезія* 2007: с. 51).

Нарешті, в українській літературі зразки *campus novel* виразно проглядають у таких жанрових формах ХІХ ст., як повість (І. Нечуй-Левицький „Хмари” (1874 р.)) і оповідання (Т. Галіп „Перші зорі” (1895 р.)).

Пролонгуючи усталену традицію, що природно вирізняється очевидною метаморфністю, сучасні університетські романи зберігають свою жанрову матрицю саме на змістовому рівні – вони порушують не лише вишівські проблеми, але й найгостріші суспільні.

Приміром, американський письменник Філіп Рот (лауреат Пулітцерівської премії 1988 р.) у романі „Людське клеймо” (2000 р.), крім університетських, не позбавлених інтриг реалій, гостро акцентує проблему расизму. Сюжетна лінія розкриває моральні аспекти професорсько-викладацького побуту, зосереджуючись на внутрішніх вишівських конфліктах. В одному з фрагментів фабули молоді науковці намагаються скомпрометувати свого декана, професора Коулмена, звинувативши його у расовій дискримінації. Це відбувається через когнітивне непорозуміння: вони акцентують увагу на його фатальній похибці у сприйнятті етимології окремих слів (на одному із занять професор Коулмен назвав двох відсутніх студенток „духами” (*spooks*), маючи на увазі привидів. Як з’ясовується, це жаргонне слово застосовують і до чорношкірих людей (див.: Roth 2000).

Проблему расизму не оминає й університетський роман британської письменниці Зеді Сміт „Про красу” (2005 р.), номінований на Букерівську премію, а також нагороджений рядом премій, в тому числі престижною премією Orange (2006 р.).

Безперечно, перед нами зразок сучасного постмодерністського тексту. Типове враження від цього роману влучно передано в анонімній рецензії:

Наміксовано тут віз і маленький візок найрізноманітніших проблемних тем, розраховуючи, що така собі термоядерна суміш і таке собі „зіткнення” поглядів незмінно призведе до успіху. Приправивши це академічним складом навпіл зі сленгом... (охпаху 2021).

Текст іронічно вимальовує двох професорів із ворогуючих сімей – Генрі Белсі (з американської родини затятих прихильників демократії) та Монті Кіпса (запеклого британського консерватора і прихованого расиста), обидва працюють над темою творчості Рембрандта. Цей роман з університетського життя надзвичайно складний за фабулою, перебігом любовних та вишівських стосунків, а також ідейними сентенціями щодо „любові” і „краси”. Звичайно, його назва відсилає нас до геніального діалогу Платона „Про красу”, до загальновідомої шекспірівської інтриги та інших інтертекстуальних алюзій, навіть можна сказати, що в сенсі композиції сюжету – й до техніки Дж. Арчимбольді. Жанрові параметри цього актуального зразка університетського роману повністю відповідають оповідним стратегіям постмодерністської стилістики.

У наш час, коли без університетської освіти не залишається жодна країна, можна передбачити існування багатьох національних версій цього жанру. Одні з найяскравіших європейських зразків дає, приміром, іспанська література. До університетської прози вона стала звертатися після громадянської війни (1936–1939 рр.) та диктатури Франсіско Франко (1939–1975 рр.), порушивши тему вищої освіти у зв’язку з перемогою демократичної форми соціуму (Gil-Albarellos 2017: с. 192). Університетську тему в іспанській прозі переважно розроблено цілим рядом авторів із викладацьким досвідом: Гонсало Торренте Бальєстер, Жозефіна Альдекоа, Альваро Помбо, Лурдес Ортіс, Кармен Рієра, Хав’єр Маріас, Хав’єр Серкас, Антоніо Орехудо та ін. Орієнтуючись на зразки англо-американського університетського роману, ці письменники, за свідченням дослідника, здебільшого вдаються до компаративного

зіставлення іспанської освіти з вишами інших країн. На цьому тлі автори викривають очевидні недоліки університетського життя, варіюючи події традиційної сюжетики різноманітними способами жанротворення (спостерігається той самий жанровий метаморфізм).

Показовим С. Хіль-Альбареллос вважає роман Жозефіни Альдекоа „Загадка” („Elenigma”) (2002 р.), де наявна не лише тематична фабула, а й виразні національні ознаки університетського роману: своєрідність іспанської ментальності дозволяє виразно стратифікувати американський та іспанський методи викладання, ставлення професури до своєї роботи, відносини між колегами, специфіку академічного й культурного життя університетського середовища. Сюжет роману, фокусуючись на вишівських реаліях, побудовано на доволі типовій психологічній ситуації: одружений професор Даніель з Мадрида (до того ж поет, есеїст), проробивши семестр в одному з американських університетів, знайомиться з високоосвіченою та позитивною Терезою (дочка колеги), закохується і потрапляє в екзистенційну кризу – залишитися з коханою чи повернутися до старомодною та приземленою дружини Бerti (Gil-Albarellos 2017: с. 198–200). Загалом, на наш погляд, екзистенційну ситуацію можна вважати сюжетотворчою константою відносно університетського роману як такого.

Пізніше в Іспанії з'являється роман А. Орехудо „Момент відпочинку” (2011 р.). Порівнюючи вишівські традиції двох різних держав у іронічному ключі, з точки зору професійної та особистої, автор ретроспективно живописе подорож протагоніста до Америки (Gil-Albarellos 2017: с. 201–202). В цьому разі жанровий формат може імітувати риси роману-подорожі.

Помітна увага жанровій парадигмі університетського роману приділяється у літературознавстві Польщі – праці К. Сідовської (Sidowska 2015), Є. Смульські (Smulski 2012), А. Скубачевсько-Пневської (Skubaczewska-Pniewska 2015), А. Валь (Wal 2020) та ін. Як зауважує А. Скубачевська-Пневська,

успіх університетських романів забезпечується, з одного боку, їхнім пародійно-сатиричним характером, розкриваючи актуальні наукові проблеми, пов'язані із професією героїв та авторів, а з іншого –

синтезом найпоширеніших зразків художнього твору – романтики та криміналу (Skubaczewska-Pniewska 2015: с. 148).

Узагальнюється тенденція щодо демонстрації негативних аспектів вишівського побуту переважно в іронічному ключі. Сучасний польський письменник Віт Шостак у романі „Сто днів без сонця” (2014 р.) демонструє, приміром, типовий конфлікт протагоніста-професора з консервативним академічним середовищем. Дія відбувається у вигаданому фантастичному просторі. Через утопічне бажання реформувати тут гуманітарну науку головний герой, наївний, зарозумілий, відірваний від реальності, перетворюється на кумедну маріонетку і стає посміховиськом колег (Sidowska 2015: с. 151). Застосовуючи фантастичні елементи та іронію, жанр університетського роману в цьому разі набуває параметрів своєї рідної робінзонади антиутопії.

Українське літературознавство не розглядає жанр *campus novel* як самостійну видову матрицю, відносячи його, передусім, до філософського, реалістичного, психологічного, соціального тощо. Проте тексти цього жанру в сучасній українській літературі зустрічаються, містячи у собі жанротворчі ознаки саме університетського роману – топос, впізнавану сюжетіку, персоносферу, наратив, іронію тощо. Так, Василь Калита в збірці оповідань „Архаровці” (2011 р.) репрезентує типовий студентський хронотоп в усіх його деталях – навчання, розваги, жарти, період сесії, кохання, розмови за чаркою тощо. У романі порушено актуальні проблеми сучасних вишів з точки зору автора, продемонстровано його доволі суб’єктивне сприйняття колективного образу нашого сучасного студентства – незацікавленість у науках, непродуктивність вищої освіти як такої, сліпе, некритичне наслідування загалу (див.: Василь 2011).

У повісті „Професор Шумейко” (2011 р.) Галина Бабич (Галина Михайлівна Гримич) також звертається до опису студентсько-викладацького топосу, але вже далеких 50-х років ХХ ст. Її більш рання повість „Тюті” (2007 р.) крізь ретроспективний наратив висвітлює автобіографічні реалії студентського побуту минулих часів (див.: Бабич 2007; Бабич 2011).

Нарешті, з'являється роман Дарини Березіної „Факультет” (2017 р.), основна увага в якому звернена до внутрішньої ієрархії університетського життя – персоносферу формують учасники сюжету від лаборантів до декана (вишівський топос). Авторка іронічно зображує всі впізнавані негативні риси сучасного вишівського викладання: некомпетентність самих лекторів і відсутність мотивації у студентів, а також складні відносини у колективі, проблеми корупції (див.: Мельникова 2018). Загалом, український досвід жанру „університетський роман” на своїх зразках укотре підтверджує автономність цієї форми, об'єктивність внутрішньої логіки її проблем і подій, їхній прямий зв'язок з історичними реаліями часу. Наприклад, чергова криза університетської освіти сьогодні викликана відмовою більшості держав від фінансування вишів – подібно до ситуації Середньовіччя освіту необхідно купляти. Перетворюючись на заклади масового „виробництва” спеціалістів із вищою освітою, сучасні університети, передусім, зобов'язані виховувати у студентів ряд необхідних „м'яких навичок” (soft skill) – критичне мислення, комунікативність, творчість, здатність до співпраці та змін, вміння шукати та знаходити власні джерела фінансування (Водько 2021; Жижко 2013: с. 80). Все це згодом ми знайдемо у нових зразках університетського роману.

Висловлюється думка, що сучасні університети є вишами вже „третього покоління” й перетворюються на „бізнес-інкубатори”, орієнтовані на прибуток із відповідних перспективних високотехнологічних студентських стартапів (див.: Водько 2021). Схоже, що поступово втрачається універсальність традиційного „університетського духу”, натомість навчання раціонально фокусується на технологічних процесах освіти з можливістю віртуальних комунікацій, засвоєнням переважно практичних умінь і навичок за фахом, креативність поступово пересувається з наукових пріоритетів на розв'язання побутових проблем. Проте це питання спірне і відкрите, позаяк університетський фрагмент життя соціуму, пов'язаний з вихованням молодого покоління, є тією тематичною константою, яка дозволяє авторів-прихильників університетського роману віднести до письменників-історіографів (Червинская 2010), гарантуючи повсякчасну актуальність цього жанру.

Як відомо, будь-який художній текст створюється і функціонує в межах жанрової системи певного часу, за рахунок чого відбувається запозичення і конверсія стилістичних новацій між актуальними зразками. Університетський роман також імпліцитуюється у сучасне культурологічне поле, запозичуючи формальні ознаки інших жанрів, у зв'язку з чим спостерігається так званий жанровий метаморфізм – „відбувається деформація жанру саме за рахунок кардинальної зміни родової природи попередньо прийнятої жанрової форми (матриці), що залежить від стратегії авторського письма” (Червінська 2015а: с. 155–156). Позаяк молодіжними жанровими матрицями сучасності вважаються детективи, фантастика та фентезі (Юрченко 2018: с. 241), логічно передбачити й вплив цих форм на університетський роман, появу фантастичних і детективних сюжетів *campus novel* з відповідним хоронотопом, типовими персонажами, іронічним наративом. Можна очікувати сюжети університетського роману, пов'язані з навчанням під час екологічних катастроф чи пандемій (приміром, як вірус впливає на функціонування навчального процесу і пошук зручних способів комунікації, його наслідки в міжособистісному спілкуванні студентів та викладачів тощо).

Натепер тематична матриця *campus novel* суттєво деформує звичні жанрові параметри і генерується в такі сучасні види світового мистецтва, як японська манга, комікси, кінофільми. Зокрема, університетська тема, користуючись попитом в Японії, відбивається у графічному мистецтві, про що свідчать широковідомі у молодіжному середовищі манги „Генсікен” (2002 р.), „Сир в мишоловці” (2010 р.), „Молодо-зелено” (2015 р.), „Студентське життя, про яке я мріяла... зовсім не таке!” (2019 р.) та ін. Витоки манги (дивні веселі картинки) сягають XII ст., проте жанр популяризував геніальний гравер Кацусіка Хокусай на початку XIX ст. Цей різновид японського коміксу надає перевагу формі, хоч і має своє змістове навантаження (концептуальний сюжет, розвинена оповідність, детально продумана система персонажів (див.: Харламов і Ульянов 2005). В аспекті нашої теми можна сказати, послуговуючись висловом Т. Бовсунівської, що у манзі „жанровий зміст *відбивається* (курсив наш. – К. К.) в жанровій

формі” (Бовсунівська 2009: с. 53), а це стосується й університетського роману.

Стосовно жанру коміксу відносно нашої проблематики. Будучи візуально-образним жанром „швидкої й ефективної передачі інформації за рахунок одночасного використання графічних і вербальних компонентів” (Белов 2018: с. 83), він перетворився на зразковий продукт масової культури для дешифрування завдяки рецепторам сприйняття закодованого повідомлення, передачі гедоністичної функції мистецтва, духовних потреб людства. На думку Р. Барта, інформаційна складова комікса в тексті й малюнках декодується реципієнтом на тематично-сюжетній фазі:

Словесний текст і зображення перебувають тут у компліментарних відносинах; і текст, і зображення виявляються, у цьому випадку, фрагментами більшої синтагми, єдність повідомлення досягається на вищому рівні – на рівні сюжету, історії, дієгезису (Барт 1994: с. 307).

Звідси зміст коміксів у парадоксальний спосіб переважає над його формою. Зазвичай, обираючи тему університетського життя, протагоністами таких коміксів автори вибирають саме студентів. Використовуючи фантастичні елементи, що зацікавлюють читачів, автори таких графічних текстів виводять сюжети за рамки вищівського простору, натомість увага акцентується на низці злободенних питань. Є й українські зразки. Приміром, український комікс „Агенти К.Л.І.М.А.Т.” ще, виходячи з поетики назви, налаштовує реципієнта на проблему порушення екологічної рівноваги. Змальовується ланцюг так званих фреймів про пригоди студентів Юки і Маркіяна, які, потрапивши до секретного відділу Ради безпеки планети (РБП), стикаються з екологічно небезпечними загрозами для Землі і намагаються врятувати людство завдяки проведеній ними спецоперації (див. рис. 1, 2). Комікс з усією очевидністю імітує літературний жанр детективу, яким часто-густо послуговується університетський роман.

Окрему також наближену до літературного жанру *campus novel* аудіовізуальну форму жанру дає кінематограф. Так, в інтернет-анотаціях до фільмів про університетське життя зустрічається багато маркованих елементів університетського

роману – акцентуються університетська тема та відповідний хронотоп, головні герої – студенти та викладацький склад і таке інше. Показово, що сюжет більшості фільмів носить комедійний характер, хоча й зачіпає важливі для соціуму особистісні, гендерні, екзистенційні, філософські, сьогоденні проблеми і реалії. Ряд кінострічок повністю укладається у формат університетської епіки – приміром, фільми „Спілка мертвих поетів” (1989 р.) режисера Пітера Віра, „Розумник Вілл Гантінг” (1997 р.) Гаса Ван Сента, „Посмішка Мони Лізи” (2003 р.) Майкла Ньюелла, „Річард говорить «Прощавай»” (2019 р.) Вейна Робертса та ін.

Отже, переконаємося, що в таких культурологічних контекстах жанрова форма університетського роману, попри власну жанрову ідентичність (див.: Нікоряк 2011: с. 15), імпліцитується в загальний культурологічний простір. Жанр адаптується, зберігаючи своє тематично поліваріантне жанрове ядро – топос, іронію, персоносферу, хронотоп, проблематику. Опираючись на чотири взаємопов’язані сфери жанрової спіралі Н. Копистянської (Копистянська 2005: с. 32), слід констатувати, що *campus novel* у цілому відповідає ustalеним ознакам роману, починаючи свою генезу за часів античності й виразно набуваючи канонічного контуру в добу новітньої історії, характеризуючись влучним висновком відносно того, що

найкращі університетські романи експериментують і грають із самим жанром художньої літератури, коментуючи сучасні проблеми, сатирично висміюючи професійні стереотипи та освітні тенденції та передають біль інтелектуалів, покликаних порівнювати себе один з одним і з їхніми внутрішніми очікуваннями слави (Showalter 2005: с. 5).

Враховуючи специфіку історичних, політичних, соціокультурних подій і ментальних особливостей кожної країни, а також відповідно до можливостей власного ідіостилю, автори *university fiction*, по суті, реконструюють мікросередовище вищівського життя відповідного моменту й у такий спосіб долучаються до його історіографії. Надалі можна припустити, що на розвиток жанру „університетський роман” у ХХІ ст. будуть значно впливати історико-культурні аспекти так званого метамодернізму (термін

Лінди Гатчеон 1995 р.), який на Заході вже проголошується „майбутнім теорією” (Josephson-Storm 2021). Він інтерпретується науковцями як чергова логічна стадія оновлення специфіки мімезису. Поза сумнівом, ревізуючи і певною мірою заперечуючи набутки модернізму, він дасть нові культурологічні форми, що в цьому плані може деформувати й університетський роман, зберігаючи жанротворчий потенціал теми.

Рис. 1

Рис. 2

- Ахмедова, Е. (2016). Академический роман. *Эстезис*, № 4, июль. URL: <https://aesthesis.ru/magazine/july16/academic-novel> (дата звернення 5 жовтня 2022).
- Бабич, Г. (2007). *Тюті*. Київ : Дуліби, 146 с.
- Бабич, Г. (2011). *Професор Шумейко* : повість, оповідання. Київ : Дуліби, 164 с.
- Бандровська, О. (1999). *Творчість Девіда Лоджа і англійський університетський роман 70–80-х рр. ХХ ст.* Автореферат дисертації кандидата наук. Дніпропетровський державний університет, 20 с.
- Барт, Р. (1994). Риторика образа. Пер. с фр. Г. Косикова. В: Барт, Р. *Избранные работы: Семиотика. Поэтика*. Москва : Прогресс, с. 297–318.
- Бербенець, Л. (2014). Філологічний роман із постмодернізмом („Фабулянт” Анни Бужинської). *Літературознавчі обрії. Праці молодих учених*, вип. 21, с. 71–74.
- Белов, Д. (2018). Комікс як продукт інформаційної культури. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. Вип. 49. С. 83–103. <https://doi.org/10.15407/np.49.083>
- Бовсунівська, Т. (2009). *Теорія літературних жанрів: Жанрова парадигма сучасного зарубіжного роману*. Київ : Київський університет, 519 с.

- Василь Калита. „Архаровці” (2011). *Буквоїд*, 7 вересня. URL: <http://bukvoid.com.ua/news/prose/2011/09/07/155143.html> (дата звернення: 5 жовтня 2022).
- Водько, В. (2021). Три покоління університетов: еволюція, кризис и как из него выйти. *Гранит Науки*, 27 мая. URL: <https://un-sci.com/ru/2021/05/27/tri-pokoleniya-universitetov-evolyucziya-krizis-i-kak-iz-nego-vyjti/> (дата звернення: 14 серпня 2022).
- Волков, А. та ін. (ред.) (2001). *Лексикон загального та порівняльного літературознавства*. Чернівці : Золоті литаври, 636 с.
- Галич О., Назарець В. і Васильєв Є. (2005). *Теорія літератури*. Київ : Либідь, 460 с.
- Гром'як, Р., Коваліва, Ю., і Теремко, В. (ред.) (2007). *Літературознавчий словник-довідник*. Київ : Академія, 752 с.
- Жижко, Т. (2013) Становлення та історична генеза університетської освіти в європейському просторі. *Педагогічні науки*, вип. 114, с. 73–83.
- Жирмунский, В. (1977). *Теория литературы. Поэтика. Стилистика*. Ленинград : Наука, 407 с.
- Іванюк, Б. (2001). *Жанр. Жанрологічний словник: Лірика*. Чернівці : Рута, 92 с.
- Ковалів, Ю. (авт.-укл.) (2007). *Літературознавча енциклопедія*. У 2 томах. Київ : Академія, т. 1, 608 с.
- Копистянська, Н. (2005). *Жанр, жанрова система у просторі літературознавства*. Львів : ПАІС, 368 с.
- Мельникова, Д. (2018). Обличчя українського вишу: рецензія на „Факультет” Дарини Березіної. *ЛітАкцент*, 20 лютого. URL: <http://litakcent.com/2018/02/20/oblichchya-ukrayinskogo-vishu-retsenziya-na-fakultet-darini-berezinoyi/> (дата звернення: 5 жовтня 2022).
- Нікоряк, Н. (2011). *Автентичність кіносценарію як сучасного літературного тексту*. Чернівці : Місто, 240 с.
- охлапу (2021). Тише, дядя Джуниор. *LiveLib*, 1 октября. URL: <https://www.livelib.ru/book/1000457521-o-krasote-zedi-smit> (дата звернення: 5 жовтня 2022).
- Поезія ватантів* (2007). Пер. з лат. М. Борецького та А. Содомори. Львів : Світ, 264 с.
- Сабадаш, Ю. (2016). Постмодерністський роман як багатопластовий літературний код (на прикладі роману У. Еко „Маятник Фуко”). *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філолософія, культурологія, соціологія*, вип. 12, с. 67–72.
- Тодоров, Ц. (2006). Походження жанрів. В: Тодоров, Ц. *Поняття літератури та інші есе*. Пер. з фр. Є. Марічева. Київ : Києво-Могилянська академія, с. 22–40.
- Тынянов, Ю. (1977). *Поэтика. История литературы. Кино*. Москва : Наука, 574 с.

- Філоненко, С. (2010). Масова література: влада жанрів і жанрових канонів. *Слово і Час*, № 8, с. 81–93.
- Харламов, З. і Ульянов, М. (2005). Що таке манга? *Аніме та манга українською*, 21 листопада. URL: <https://uanime.org.ua/article/manga.html> (дата звернення: 5 жовтня 2022).
- Червинская, О. (2010). Писатель как историограф: сербский вопрос и личность генерал М. Г. Черняева у Ф. М. Достоевского (непрочитанная страница „Дневника писателя”). *Исторична панорама*, вип. 10, с. 41–66.
- Червінська, О. (2015а). *Аргументи форми*. Чернівці: Чернівецький національний університет, 384 с.
- Червінська, О. (2015b). Жанрова природа ритму. *Літературознавчі студії*, вип. 45, с. 250–260.
- Шкловский, В. (1983). *О теории прозы*. Москва: Советский писатель, 383 с.
- Юрченко, В. (2018). Світова література сьогодення: жанри-кумири. *Наука. Освіта. Молодь. Умань – 2018*. Матеріали XI Всеукраїнської наукової конференції молодих науковців та студентів. Умань: ВПЦ „Візаві”, ч. 2, с. 240–242.
- Aktürk, T. (2019). *The Post-War and Postmodern English Campus Novel: “Lucky Jim” by Kingsley Amis and “Changing Places” by David Lodge*. MA Thesis. Tekirdağ Namık Kemal University, 55 p.
- Anderson, Ch. K. and Thelin, J. R. (2009). Campus Life Revealed: Tracking Down the Rich Resources of American Collegiate Fiction. *Journal of Higher Education*, vol. 80(1), pp. 106–113. <https://doi.org/10.1080/00221546.2009.11772132>
- Campbell, Ph. (2022). *The American Campus Novel, 1985–2020: Neoliberalism, Higher Education and the Student Experience*. Doctoral thesis. Goldsmiths. University of London, 274 p. URL: <https://research.gold.ac.uk/id/eprint/31923/> (дата звернення: 5 жовтня 2022).
- Carmina Burana* (1979). Ed. G. Bernt, A. Hilka, O. Schumann. München. URL: http://www.hs-augsburg.de/~harsch/Chronologia/Lspost13/CarminaBurana/bur_car0.html. (дата звернення: 5 жовтня 2022).
- Felsberger, M. (2008). *The campus novel: An intercultural comparison*. Diplomarbeit. Universität Wien, 135 p. URL: <https://phaidra.univie.ac.at/open/o:1250490> (дата звернення: 5 жовтня 2022).
- Gelder, K. (2004). *Popular Fiction: The Logics and Practices of a Literary Field*. Abingdon: Routledge, 192 p. <https://doi.org/10.4324/9780203023365>
- Gil-Albarellos, S. (2017). La novela de campus en España 2000–2015. *Cuadernos De Investigación Filológica*, no. 43, pp. 191–207. <https://doi.org/10.18172/cif.2987>
- Gruszewska-Blaim, L. (2014). Exploring / Exploding the Small World: Postmodern Academic Fictions. In: Fuchs, D. and Klepuszewski, W. (eds.). *Academic*

- Fiction Revisited: Selected Essays*. Koszalin : Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, pp. 37–49.
- Iser, W. (1970). *Die Appellstruktur der Texte. Unbestimmtheit als Wirkungsbedingung literarischer Prosa*. Konstanz : Universitätsverlag, 38 S.
- Josephson-Storm, J. A. (2021). *Metamodernism: the future of theory*. Chicago : The University of Chicago Press, 328 p.
<https://doi.org/10.7208/chicago/9780226786797.001.0001>
- Lodge, D. (2008). Nabokov and the Campus Novel. *Cycnos*, vol. 24, no. 1, pp. 229–246. URL: <http://epi-revel.univ-cotedazur.fr/publication/item/597> (дата звернення: 5 жовтня 2022).
- Mateo Sanchez, C. (2014). *Tradition and innovation in David Lodge's "Thinks..." : a study of the campus novel and the two cultures debat*. Trabajo Fin de Grado. Universidad Zaragoza, 29 p. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/289976565.pdf> (дата звернення: 3 жовтня 2022).
- Milhorn, H. T. (2006). *Writing Genre Fiction: A Guide to the Craft*. Boca Raton, Florida : Universal Publishers, 364 p.
- Roth, Ph. (2000). *The Human Stain*. Boston : Houghton Mifflin, 368 p.
- Sarkar, S. (2021). Campus Novel Definition, Characteristics, Examples in Literature. *All About English Literature*, 30 November. URL: <https://www.eng-literature.com/2021/11/campus-novel-definition-characteristics-examples.html>. (дата звернення: 2 жовтня 2022).
- Showalter, E. (2005). *Faculty Towers: The Academic Novel and its Discontents*. Oxford : Oxford University Press, 166 p.
- Sidowska, K. (2015). Polska powieść uniwersytecka. *Acta Universitatis Lodzianis. Folia Litteraria Polonica*, t. 30, № 4, s. 149–157.
<https://doi.org/10.18778/1505-9057.30.09>
- Skubaczewska-Pniewska, A. (2015). „Posięćcie” wiedzy. Opętanie Antonii Susan Byatt jako filologiczna powieść uniwersytecka. *Tematy i konteksty*, t. 10, № 5, s. 321–332.
- Smulski, J. (2012). Dwie zapomniane powieści uniwersyteckie: przyczynek do dziejów realizmu socjalistycznego w Polsce. *Pamiętnik Literacki*, r. 103, № 3, s. 195–209. <https://doi.org/10.18318/pl.2012.3.10>
- Stević, A. (2017). Realism, the Bildungsroman, and the Art of Self- Invention: Stendhal and Balzac. In: Prendergast, Ch. (ed.). *A History of Modern French Literature*. Princeton : Princeton University Press, pp. 414–435.
<https://doi.org/10.2307/j.ctvc77kx7.24>
- Wal, A. (2020). Powieść uniwersytecka Alicji Iwańskiej. *Postscriptum polonistyczne*, t. 25, № 1, s. 251–260. https://doi.org/10.31261/PS_P.2020.25.18
- Womack, K. (2005). Academic Satire: The Campus Novel in Context. In: Shaffer, B. W. (ed.). *A Companion to the British and Irish Novel 1945–2000*. Malden, MA : Blackwell Publishing, pp. 326–339.
<https://doi.org/10.1002/9780470757611.ch23>

**“UNIVERSITY NOVEL”
(CAMPUS NOVEL / UNIVERSITY FICTION):
GENESIS AND CURRENT PARAMETERS OF THE GENRE**

Kateryna Kalynych

orcid.org/0000-0002-8263-6322

k.kalynych@chnu.edu.ua

Department of Foreign Literature and Literary Theory

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University

2 Kotsiubynsky str., 58012, Chernivtsi, Ukraine

Abstract. The theoretical paradigm of the genre in the aspect of genesis is considered on the example of the genre variety of the novel, which today is identified as the university novel (campus novel, university fiction). The matrix genre-creating features of the university novel are singled out: problematics, specifics of the plot and personosphere, time-space, ironic narrative, author's idiostyle. The internal species formations of the campus novel genre are determined by the specific issues and genre specifics of the plot organization – the youth environment, the professor-teaching component of the personosphere, as well as detective, fantastic, etc. the nature of the intrigue. Under the influence of the stylistic practice of a specific direction (for example, realism or postmodernism), the university novel demonstrates the so-called genre metamorphism. The genesis of the genre is traced in the context of its form-content national specificity. On the example of modern campus novels by Ph. Roth “The Human Mark”, Z. Smith “About Beauty”, J. Aldecoa “The Riddle”, A. Orehudo “A moment of rest”, V. Shostak “One Hundred Days Without a Sun”, V. Kalyta “Arkharotsi”, Halyna Babych “Tyuti” and “Professor Shumeiko”, D. Berezina “Faculty” it is concluded that it is the plot that generates and preserves the genre potential of the university novel. The prospects for the functioning of this genre are indicated the appearance of its new fantastic and detective story versions, derived from the total impact of the latest technologies on society (the emergence of new diseases and adaptation to them, the threat of environmental disasters, etc.). Attention is focused on the distinct cultural transgression of the thematic multivariate genre core of the campus novel into such modern art forms as manga, comics, and movies. Taking into account the concept of the genre spiral of N. Kopystyanska, a conclusion is made regarding the genetic evolution of the student novel. Terminologically concretized as an independent genre in the age of postmodernism, this genre is distinguished by the author's idiostyle and raises social and political problems of a certain country, without losing the established features of the novel. The direct impact of metamodernism on the university novel is predicted, which will generate its

deformation and a new cultural format based on the genre-creating potential of the topic.

Keywords: genre; genre matrix; genre metamorphism; university novel; campus novel; manga; comics.

References

- Akhmedova, E. (2016). Akademicheskii roman [Academic novel]. *Estezis*, no. 4, July. (in Russian). URL: <https://aesthesis.ru/magazine/july16/academic-novel> (accessed: 5 October 2022).
- Babych, H. (2007). *Tiuti* [Tuti]. Kyiv : Duliby, 146 p. (in Ukrainian).
- Babych, H. (2011). *Profesor Shumeiko* [Professor Shumeiko]. Kyiv : Duliby, 164 p. (in Ukrainian).
- Bandrovskaya, O. (1999). *Tvorchist' Devida Lodzha i anhliis'kyi universytets'kyi roman 70–80-kh rr. XX st.* [Novels and Criticism by David Lodge and the University Novel of the 1970s–1980s.]. Extended abstract of Candidate's thesis. Dnipropetrovsk State University, 20 p. (in Ukrainian).
- Barthes, R. (1994). Ritorika obraza [Image rhetoric]. In: Barthes, R. *Izbrannyye raboty: Semiotika. Poetika*. Translated from the French by G. Kosikov. Moscow : Progress, pp. 297–318. (in Russian).
- Berbenets, L. (2014). Filolohichniy roman iz postmodernizmom („Fabuliant” Anny Buzhyns'koï) [The Philological Novel within the Postmodernist Literature (“Fabulant” by Anna Burzyńska)]. *Literaturoznavchi obrii. Pratsi molodykh uchenykh*, iss. 21, pp. 71–74. (in Ukrainian).
- Belov, D. (2018). Komiks yak produkt informatsiinoï kul'tury [Comics Book as a Product of Informational Culture]. *Naukovi pratsi Natsional'noi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernads'koho*, iss. 49, pp. 83–103. (in Ukrainian). <https://doi.org/10.15407/np.49.083>
- Bovsunivska, T. (2009). *Teoriia literaturnykh zhanriv: Zhanrova paradyhma suchasnoho zarubizhnoho romanu* [Theory of literary genres: Genre paradigm of the modern foreign novel]. Kyiv : Kyïvs'kyi universytet, 519 p. (in Ukrainian).
- Vasyl' Kalyta. “Arkharovtsi” [Vasyl Kalyta. “Arkharovtsi”] (2011). Bukvoid, 7 September. (in Ukrainian). URL: <http://bukvoid.com.ua/news/prose/2011/09/07/155143.html> (accessed: 5 October 2022).
- Vodko, V. (2021). Tri pokoleniia universitetov: evoliutsiia, krizis i kak iz nego vyiti [Three generations of universities: evolution, crisis and how to get out of it]. *Granit Nauki*, 27 May. (in Russian). URL: <https://un-sci.com/ru/2021/05/27/tri-pokoleniya-universitetov-evolyucziya-krizis-i-kak-iz-nego-vyiti/> (accessed: 14 August 2022).

- Volkov, A. and oth. (eds.) (2001). *Leksykon zahal'noho ta porivnial'noho literaturoznavstva* [Lexicon of general and comparative literature studies]. Chernivtsi : Zoloti lytavry, 636 p. (in Ukrainian).
- Halych, O., Nazarets, V. and Vasylyev, Ye. (2005). *Teoriia literatury* [Theory of literature]. Kyiv : Lybid', 460 p. (in Ukrainian).
- Hromyak, R., Kovaliv, Yu. And Teremko, V. (eds.) (2007). *Literaturoznavchyi slovnyk-dovidnyk* [Literary dictionary-reference]. Kyiv : Akademiia, 752 p. (in Ukrainian).
- Zhyzhko, T. (2013). Stanovlennia ta istorychna geneza universytets'koï osvity v ievropeis'komu prostori [Becoming and historical genesis of university education in European space]. *Pedahohichni nauky*, iss. 114, pp. 73–83. (in Ukrainian).
- Zhirmunsky, V. (1977). *Teoriia literatury. Poetika. Stilistika* [Theory of Literature. Poetics. Style]. Leningrad : Nauka, 407 p. (in Russian).
- Ivanyuk, B. (2001). *Zhanr. Zhanrolohichni slovnyk: Liryka* [Genre. Genre dictionary: Lyrics]. Chernivtsi : Ruta, 92 p. (in Ukrainian).
- Kovaliv, Yu. (comp.) (2007). *Literaturoznavcha entsyklopediia. U 2 tomakh* [Literary encyclopedia. In 2 volumes]. Kyiv: Akademiia, vol. 1, 608 p. (in Ukrainian).
- Kopystyanska, N. (2005). *Zhanr, zhanrova systema u prostori literaturoznavstva* [Genre, genre system in the space of literary studies]. Lviv : PAIS, 368 p. (in Ukrainian).
- Melnykova, D. (2018). Oblychchia ukraïns'koho vyshu: retsenziia na “Fakul'tet” Daryny Berezinoï [The face of Ukrainian higher education: a review of the faculty of Daryna Berzina]. *LitAktsent*, 20 February. (in Ukrainian). URL: <http://litakcent.com/2018/02/20/oblichchya-ukrayinskogo-vishu-retsenziya-na-fakultet-darini-berezinoyi/> (accessed: 5 October 2022).
- Nikoriak, N. (2011). *Avtentychnist' kinostsenariiu iak suchasnoho literaturnoho tekstu* [The authenticity of the film script as a modern literary text]. Chernivtsi : Misto, 240 p. (in Ukrainian).
- oxnaxy (2021). Tishe, diadia Dzhunior [Hush, Uncle Junior]. *LiveLib*, 1 October. (in Russian). URL: <https://www.livelib.ru/book/1000457521-o-krasote-zedismit> (accessed: 5 October 2022).
- Poeziia vagantiv* [The poetry of the vagrants] (2007). Translated from the latin by M Boretsky and A. Sodomora. Lviv : Svit. 264 s.
- Sabadash, Yu. (2016). Postmodernists'kyi roman iak bahatoplastovyi literaturnyi kod (na prykladi romanu U. Eko “Maiatnyk Fuko”) [Post-modernist novel as a multi-aspect cultural code (on the basis of U. Eco’s novel “Foucaul’s Pendulum”)]. *Visnyk Mariupol's'koho derzhavnogo universytetu. Seriia: Filolosofia, kul'turolohiia, sotsiolohiia*. iss. 12, pp. 67–72. (in Ukrainian).
- Todorov, Tz. (2006). *Pokhodzhennia zhanriv* [The origin of genres]. In: Todorov, Tz *Poniattia literatury ta inshi ese*. Translated from the French by

- Ye. Marichev. Kyiv : Kyievo-Mohylians'ka akademiia, pp. 22–40. (in Ukrainian).
- Tynyanov, Yu. (1977). *Poetika. Istoriia literatury. Kino* [Poetics. History of literature. Cinema]. Moscow : Nauka, 574 p. (in Russian).
- Filonenko, S. (2010). Masova literatura: vlada zhanriv i zhanrovykh kanoniv [Popular fiction: The power of genres and genre canons]. *Slovo i Chas*, no. 8, pp. 81–93. (in Ukrainian).
- Kharlamov, Z. and Ulyanov, M. (2005). Shcho take manga? [What is manga?]. *Anime ta manga ukrains'koiu*, 21 November. (in Ukrainian). URL: <https://uanime.org.ua/article/manga.html> (accessed: 5 October 2022).
- Chervinska, O. (2010). Pisatel' kak istoriograf: serbskii vopros i lichnost' general M. G. Cherniaeva u F. M. Dostoevskogo (neprochitannaia stranitsa “Dnevnik spisatel'ia”) [A Writer as a Historiographer: Serbian Issue and a Figure of General M. G. Chernyayev in F. M. Dostoyevsky’s Reception (an Unread Page of “A Writer’s Diary”)]. *Istorychna panorama*, iss. 10, pp. 41–66. (in Russian).
- Chervinska, O. (2015a). *Arhumenty formy* [Form arguments]. Chernivtsi : Chernivets'kyi natsional'nyi universytet, 384 p. (in Ukrainian).
- Chervinska, O. (2015b). Zhanrova pryroda rytmu [Genre nature of rhythm]. *Literaturoznavchi studii*, iss. 45, pp. 250–260. (in Ukrainian).
- Shklovsky, V. (1983). *O teorii prozy* [About prose theory]. Moscow : Sovetskii pisatel', 383 p. (in Russian).
- Yurchenko, V. (2018). Svitova literatura s'ohodennia: zhanry-kumyry [Today’s world literature: idol genres]. *Nauka. Osvita. Molod'. Uman' – 2018*. Abstracts of Papers of the Conference, part 2, pp. 240–242. (in Ukrainian).
- Aktürk, T. (2019). *The Post-War and Postmodern English Campus Novel: “Lucky Jim” by Kingsley Amis and “Changing Places” by David Lodge*. MA Thesis. Tekirdağ Namık Kemal University, 55 p.
- Anderson, Ch. K. and Thelin, J. R. (2009). Campus Life Revealed: Tracking Down the Rich Resources of American Collegiate Fiction. *Journal of Higher Education*, vol. 80(1), pp. 106–113. <https://doi.org/10.1080/00221546.2009.11772132>
- Campbell, Ph. (2022). *The American Campus Novel, 1985–2020: Neoliberalism, Higher Education and the Student Experience*. Doctoral thesis. Goldsmiths. University of London, 274 p. URL: <https://research.gold.ac.uk/id/eprint/31923/> (accessed: 5 October 2022).
- Carmina Burana* (1979). Ed. G. Bernt, A. Hilka, O. Schumann. München. URL: http://www.hs-augsburg.de/~harsch/Chronologia/Lspost13/CarminaBurana/bur_car0.html. (accessed: 5 October 2022).
- Felsberger, M. (2008). *The campus novel: An intercultural comparison*. Diplomarbeit. Universität Wien, 135 p. URL: <https://phaidra.univie.ac.at/open/o:1250490> (accessed: 5 October 2022).

- Gelder, K. (2004). *Popular Fiction: The Logics and Practices of a Literary Field*. Abingdon : Routledge, 192 p. <https://doi.org/10.4324/9780203023365>
- Gil-Albarellos, S. (2017). La novela de campus en españa 2000–2015. *Cuadernos De Investigación Filológica*, no. 43, pp. 191–207. <https://doi.org/10.18172/cif.2987>
- Gruszevska-Blaim, L. (2014). Exploring / Exploding the Small World: Postmodern Academic Fictions. In: Fuchs, D. and Klepuszewski, W. (eds.). *Academic Fiction Revisited: Selected Essays*. Koszalin : Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Koszalińskiej, pp. 37–49.
- Iser, W. (1970). *Die Appellstruktur der Texte. Unbestimmtheit als Wirkungsbedingung literarischer Prosa*. Konstanz : Universitätsverlag, 38 S.
- Josephson-Storm, J. Ā. (2021). *Metamodernism: the future of theory*. Chicago : The University of Chicago Press, 328 p. <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226786797.001.0001>
- Lodge, D. (2008). Nabokov and the Campus Novel. *Cycnos*, vol. 24, no. 1, pp. 229–246. URL: <http://epi-revel.univ-cotedazur.fr/publication/item/597> (accessed: 5 October 2022).
- Mateo Sanchez, C. (2014). *Tradition and innovation in David Lodge's "Thinks...": a study of the campus novel and the two cultures debat*. Trabajo Fin de Grado. Universidad Zaragoza, 29 p. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/289976565.pdf> (accessed: 3 October 2022).
- Milhorn, H. T. (2006). *Writing Genre Fiction: A Guide to the Craft*. Boca Raton, Florida : Universal Publishers, 364 p.
- Roth, Ph. (2000). *The Human Stain*. Boston : Houghton Mifflin, 368 p.
- Sarkar, S. (2021). Campus Novel Definition, Characteristics, Examples in Literature. *All About English Literature*, 30 November. URL: <https://www.eng-literature.com/2021/11/campus-novel-definition-characteristics-examples.html>. (accessed: 2 October 2022).
- Showalter, E. (2005). *Faculty Towers: The Academic Novel and its Discontents*. Oxford : Oxford University Press, 166 p.
- Sidowska, K. (2015). Polska powieść uniwersytecka. *Acta Universitatis Lodzianis. Folia Litteraria Polonica*, vol. 30, no. 4, pp. 149–157. <https://doi.org/10.18778/1505-9057.30.09>
- Skubaczewska-Pniewska, A. (2015). „Posięćcie” wiedzy. Opętanie Antonii Susan Byatt jako filologiczna powieść uniwersytecka. *Tematy i konteksty*, vol. 10, no. 5, pp. 321–332.
- Smulski, J. (2012). Dwie zapomniane powieści uniwersyteckie: przyczynek do dziejyw realizmu socjalistycznego w Polsce. *Pamiętnik Literacki*, iss. 103, no. 3, pp. 195–209. <https://doi.org/10.18318/pl.2012.3.10>
- Stević, A. (2017). Realism, the Bildungsroman, and the Art of Self- Invention: Stendhal and Balzac. In: Prendergast, Ch. (ed.). *A History of Modern French Literature*. Princeton : Princeton University Press, pp. 414–435. <https://doi.org/10.2307/j.ctvc77kx7.24>

Wal, A. (2020). Powieść uniwersytecka Alicji Iwańskiej. *Postscriptum polonistyczne*, vol. 25, no. 1, pp. 251–260. https://doi.org/10.31261/PS_P.2020.25.18

Womack, K. (2005). Academic Satire: The Campus Novel in Context. In: Shaffer, B. W. (ed.). *A Companion to the British and Irish Novel 1945–2000*. Malden, MA : Blackwell Publishing. pp. 326–339. <https://doi.org/10.1002/9780470757611.ch23>

Suggested citation

Kalynych, K. (2022). “Universytets'kyi roman” (Campus novel / University Fiction): geneza ta aktual'ni parametry zhanru [“University Novel” (Campus Novel / University Fiction): Genesis and Current Parameters of the Genre]. *Pitannâ literaturoznavstva*, no. 105, pp. 111–136. (in Ukrainian). <http://doi.org/10.31861/pytlit2022.105.111>

Стаття надійшла до редакції 6.10.2022 р.

Стаття прийнята до друку 25.10.2022 р.